

Марія Вавричин

ДО ІСТОРІЇ РОДОВОДУ МИХАЙЛА ВЕРБИЦЬКОГО

Тривалий час у науковій літературі про автора гимну України композитора отця Михайла Вербицького побували хибні твердження про місце його народження і час смерті. Вважалося, що він народився в сім'ї священика 1815 р. в с. Улючі на пограниччі Лемківщини і Надсяння, а помер 6 січня 1870 р. у с. Млини неподалік Яворова¹.

Уточнив дату смерті Михайла Вербицького Станіслав Людкевич, який 1920 року знайшов на творах М. Вербицького його власноручні написи від 6 квітня та 1 серпня 1870 року, а також дописку Є. (?) Бачинського на першій сторінці рукопису його останнього твору оперети *Простачка*, де повідомлялося, що це «Послідна праця перед смертю его дня 7/12 1870 в Млинах»². Попри ці, здавалося б, очевидні факти С. Людкевич справедливо зазначав, що «цю справу треба буде ще перевірити майбутнім біографам».

Натомість відомості про місце і час народження композитора були спростовані зовсім недавно завдяки знахідці польського історика Здзіслава Будзинського, який на підставі вивчення метричних книг сіл Бірчанського деканату встановив, що насправді Михайло Вербицький народився у с. Явірник Руський і при цьому встановив точну дату народження – 4 березня³.

Ця інформація спонукала нас продовжити архівний пошук і, зокрема, ознайомитися з історією села, в якому народився Михайло Вербицький, з оточенням, в якому жили його батьки, де пройшло раннє дитинство майбутнього композитора. Ці пошуки завершилися успішно, оскільки виявилось, що Книга народжень Явірника Руського (*Natorum Jawornik Ruski*), том 1, у якій велися записи від 1784 до 1830 року, зберігається у Центральному державному історичному архіві України у Львові у фонді Греко-католицької митрополичої консисторії⁴.

За записами у цій книзі вдалося встановити, що батько композитора Михайло-Андрій Вербицький був парохом церкви св. влм. Дмитрія у Явірнику Руському.

У 1784–1794 роках записи у Книзі народжень вів тодішній адміністратор парафії Яків Чолович⁵. У наступні роки книгу новонароджених вели адміністратори цієї парафії Іван Свідзинський та Несторовський (ім'я не вказане)⁶, а підсумок наприкінці року підводив декан Бірчанського деканату Іван Демкович de Добрянський.

¹ Ці помилкові відомості про місце народження і дату смерті М. Вербицького подав перший біограф композитора Ізидор Воробкевич; див.: Михайло Вербицький // *Родимий листок* (Чернівці 1879/11–12); передруки: // *Зоря* (Львів 1893/14), с. 282 (підп. Дан. Млака); *Календар «Просвіти»*. Львів 1884, с. 80–82.

² С. Людкевич. Михайло Вербицький // *Дослідження, статті, рецензії* / упоряд., вступ, переклади та примітки Зиновія Штундер. Київ: Музична Україна 1973, с. 217 (2 примітка).

³ З. Будзинський. Де і коли народився композитор українського гимну? // *Заспів* (Львів 1990/5), с. 6; передрук: *Бібліографія українознавства*: Бюлетень Комісії української бібліографії Міжнародної асоціації українців, вип. 2: *Бібліографія та джерела музикознавства*. Львів 1994, с. 66–68.

⁴ ЦДІАУЛ, ф. Митрополичої греко-католицької консисторії (ф. 201), оп. 4а, спр. 6064.

⁵ Там само, арк. 3–10.

⁶ Там само, арк. 11–17.

М.-А. Вербицький як парох Явірника Руського зробив свій перший запис у Книзі народжень цього села 23 листопада 1806 р. Його записи продовжуються безперервно до 30 квітня 1820 р.⁷ Потім, від 20 червня цього року книгу новонароджених у Явірнику Руському вів Гр. Старецький⁸, але від 28 квітня 1822 р. до 16 лютого 1823 р. записи у книзі знову зробив М. Вербицький⁹.

Після цього, від травня 1823 року і до кінця жовтня 1829 книгу новонароджених Явірника Руського вів Іван Максимович¹⁰, парох церкви св. влм. Параскеви у с. Липа. На додатковому аркуші Книгу народжень продовжено до 14 лютого 1830 р., а останній підпис у книзі зробив адміністратор парафії с. П'яткови цього ж деканату Лука Гарбера¹¹.

Отже, батько композитора Михайло-Андрій Вербицький був парохом Явірника Руського не від 1808 року, як вважалося дотепер¹², а від 1806 до 1820 року безперервно. Пізніше, після смерті його близького сусіда пароха с. Улюча Василя Могильницького, М.-А. Вербицький зайняв його спадщину спершу як адміністратор, а від середини 1820 року і як парох церкви св. Миколая в с. Улючі¹³, яке знаходилося за 6–7 км від Явірника Руського. Судячи з матеріалів згаданої метричної книги, він продовжував періодично виконувати обов'язки душпастира Явірника Руського у 1822–1823 роках.

У Явірнику Руському в родині Вербицьких народилося троє синів. Перший їх син Михайло Малахій, народжений 19 січня 1813 року, помер у дворічному віці 3 березня 1815 року¹⁴, а наступного дня, 4 березня, народився другий син, якого назвали також Михайлом, додавши йому друге ім'я Лев; новонародженого охрестили 5 березня¹⁵.

Хресних батьків (кумів) було чотири пари: дідич Антоній Ризевич (З. Будзинський це прізвище прочитав як Чижевич), дочка посесора Йосифа Гембаровичівна, парох с. Березки Онуфрій Раствацький, дружина пароха с. Липи Анна Максимовичова, посесор Казимир Гембарович, дочка пароха с. Павлокоми Марія Михальська, старший лісник Михайло Маркевич та Марія Яворська з фабрики скла¹⁶, як записано у метриці. Батьки новонародженого – Михайло Вербицький, місцевий парох, декан бірчанський, та Пелагія з Пацановських мешкали у Явірнику Руському в будинку під номером 24. Охрестив Михайла-Лева Вербицького парох с. Липи Іван Максимович.

Усіх трьох синів хрестив священник із с. Липи Іван Максимович, а його дружина Анна була для них хресоною матір'ю. Участь у хрещенні першого сина брав також священник с. Руське Село Іван Павловський.

⁷ ЦДІАУЛ, арк. 17–41.

⁸ Там само, арк. 41.

⁹ Там само, арк. 45–46.

¹⁰ Там само, арк. 46–54.

¹¹ Там само, арк. 55.

¹² М. Яремчук. Дзвонар української незалежності // *Високий замок* (2000/6 грудня).

¹³ З. Будзинський. Де і коли народився композитор, с. 67.

¹⁴ Там само, с. 68. З. Будзинський стверджує, що друге ім'я цього сина Вербицьких Роман.

¹⁵ ЦДІАУЛ, ф. Митрополичої греко-католицької консисторії (ф. 201), оп. 4а, спр. 6064, арк. 30.

¹⁶ В околицях Явірника Руського було три фабрики (гути) скла: у присілку цього села Борівниці, заснована у XVII ст., у с. Поруби, заснована на початку XVIII ст., та у с. Березка, заснована у XVIII ст. (див.: S. Kryciński. *Pogórze Przemyskie*. Warszawa 1992, s. 63, 80, 81).

Із метрик синів вдалося дещо розширити відомості і про їх батьків. Так, довідуємося, що батько Михайла Вербицького був не тільки парохом у Явірнику Руському, але й деканом Бірчанського деканату, про що відзначено у метриках усіх трьох синів. З якого часу М.-А. Вербицький виконував обов'язки декана – не вказано. Однак, матеріали книги свідчать, що останній підпис Бірчанського декана І. Демковича de Добрянського зроблений у 1807 р. На наступних сторінках підпису декана не виявлено. Отже, можна припустити, що незабаром після призначення на парафію в Явірнику Руському М.-А. Вербицький зайняв також посаду декана Бірчанського деканату.

У метриці третього сина Вербицьких Йосифа-Володислава подаються нові відомості про походження матері композитора. Тут зазначено, що Пелагія, дочка Івана Пацановського, перемишльського міщанина (*Pelagia, filia Ioannis Pacanowski, civis Premisliensis*). Отже, мати Михайла Вербицького походила не з Явірника Руського, як припустив З. Будзинський у згаданій публікації, а з Перемишля. Мабуть тому хресним батьком первістка Вербицьких був «Антоній, міщанин перемиський», можливо родич Пелагії.

Нововиявлені матеріали свідчать, що Вербицькі підтримували дружні добросусідські стосунки з широким колом місцевої шляхти та з священниками навколишніх сіл, користувалися серед них повагою й авторитетом. Особливо близькі стосунки еднали їх з родиною о. Івана Максимовича з с. Липи.

Село Явірник Руський (рік заснування 1469)¹⁷ розташоване на пограниччі Лемківщини і Надсяння у тодішньому Добромильському повіті за 58 км на північний захід від Добромиля, у долині потоку Явірник басейну Сяну. 1833 року, приблизно в часи проживання тут Вербицьких, у Явірнику Руському було 440 мешканців греко-католиків¹⁸.

Після смерті М.-А. Вербицького парафія перестала існувати як самостійна одиниця і як дочірня церква відійшла до парафії в с. Липа; у 80-х рр. ХІХ ст. Явірник Руський знову виступає як окрема парафія, до якої належали с. Жогатин та присілки Борівниця і Працівка. На той час у Явірнику Руському проживав 761 греко-католик¹⁹. Напередодні Другої світової війни у Явірнику Руському було 1230 греко-католиків, а в Жогатині – 1005. Крім цього, тут мешкало 1068 римо-католиків, 154 євреї²⁰. 1945 р. українське населення цих сіл було депортоване на Схід.

У Явірнику Руському збереглася дерев'яна церква св. влм. Димитрія, побудована 1882 р., яка тепер використовується як костел. Збереглися іконостас кінця ХІХ ст., виконаний в класицистичному стилі, внутрішній розпис, мурована дзвіниця.

Марія Вавричин. До історії родоводу Михайла Вербицького // *Musica Humana*: Збірник статей кафедри музичної україністики ЛДМА, ч. 1. Львів 2003, с.313–316.

До друку підготувала *Мирослава Новакович*

¹⁷ S. Kryciński. *Pogórze Przemyskie*, s. 83–84.

¹⁸ *Schematismus universi venerabilis cleri Dioeceseos gr.-cat. Premisliensis. Pro A. D. 1833. Premislae* [1833], p. 173.

¹⁹ Схематізм всего клира руско-католической епархии Перемиской на г. 1885. Перемишль 1885, с. 58.

²⁰ Шематизм гр.-кат. духовенства злучених епархій Перемиської, Самбірської і Сяницької на 1938–1939 р. Перемишль 1939, с. 32.